

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO’NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Organization of Production Process Management

Nurillayev Og‘abek Axtamjon o‘g‘li

2nd-year Student, Economics Program

Faculty of Economics and Information Technologies

Navoiy Innovation University

Scientific Supervisor: Gafurova Dilobar Karamatovna

Abstract

This scientific article analyzes the main raw material sources of Uzbekistan’s industry, their significance in the economy, and the factors influencing the territorial placement of industrial sectors. It also provides information about industrial centers formed on the basis of fuel and energy resources, metallurgy, chemical industry, and agricultural raw materials.

The study highlights the role of transport, labor resources, energy sources, and consumer factors in the location of industrial enterprises.

Keywords: industry, raw materials, natural resources, metallurgy, energy sector, industrial geography, location factors, economy, gas, oil.

Ishlab chiqarish jarayonini boshqarishni tashkil etish

Navoiy innovatsiyalar universiteti, Iqtisodiyot va axborot texnologiyalari

fakulteti, Iqtisodiyot yo’nalishi 2-bosqich

Talabasi: Нуриллаев Огабек Ахтамжон угли

Илмий рахбар : Гафурова Дилобар Караматовна

Annotatsiya

Mazkur ilmiy maqolada O‘zbekiston sanoatining asosiy xomashyo manbalari, ularning iqtisodiyotdagi ahamiyati hamda sanoat tarmoqlarini hududiy joylashtirish

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

omillari tahlil qilingan. Shuningdek, yoqilg‘i-energetika resurslari, metallurgiya, kimyo va qishloq xo‘jaligi xomashyolari asosida shakllangan sanoat markazlari haqida ma‘lumot berilgan. Sanoat korxonalarini joylashtirishda transport, mehnat resurslari, energiya manbalari va iste‘mol omillarining tutgan o‘rni yoritilgan.

Kalit so‘zlar

Sanoat, xomashyo, tabiiy resurslar, metallurgiya, energetika, sanoat geografiyasi, joylashtirish omillari, iqtisodiyot, gaz, neft.

Kirish

O‘zbekiston Respublikasi tabiiy boyliklarga boy davlatlardan biri hisoblanadi. Mamlakat hududida neft, gaz, oltin, uran, mis, ko‘mir va boshqa foydali qazilmalarning katta zaxiralari mavjud. Ushbu resurslar sanoatni rivojlantirishning asosiy omillaridan biri bo‘lib xizmat qiladi. Sanoat iqtisodiyotning yetakchi tarmog‘i sifatida mamlakat yalpi ichki mahsulotining muhim qismini tashkil etadi.

Sanoat korxonalarini oqilona joylashtirish iqtisodiy samaradorlikni oshirish, transport xarajatlarini kamaytirish va aholi bandligini ta‘minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli sanoatning xomashyo bazasi hamda uni joylashtirish masalalari iqtisodiy geografiyaning dolzarb yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.[1],[4].

Asosiy qism

O‘zbekiston sanoatining xomashyo bazasi

O‘zbekiston sanoati turli tabiiy va qishloq xo‘jaligi resurslariga tayangan holda rivojlanib kelmoqda. Xomashyo bazasi mamlakatning iqtisodiy salohiyatini belgilovchi asosiy omillardan biridir.

Yoqilg‘i-energetika resurslari

O‘zbekiston Markaziy Osiyoda tabiiy gaz zaxiralari bo‘yicha yetakchi davlatlardan biri hisoblanadi. Gaz konlari asosan Buxoro, Qashqadaryo, Navoiy va Surxondaryo

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

viloyatlarida joylashgan. Tabiiy gaz elektr energiyasi ishlab chiqarish, kimyo sanoati va maishiy ehtiyojlarda keng qo‘llaniladi.

Qashqadaryo viloyatidagi Sho‘rtan gaz-kimyo majmuasi mamlakat iqtisodiyotida muhim o‘rin tutadi.¹ Neft konlari esa Farg‘ona vodiysi, Buxoro va Qashqadaryo hududlarida joylashgan bo‘lib, neftni qayta ishlash sanoatining rivojlanishiga xizmat qiladi.

Ko‘mir zaxiralari Angren, Sharg‘un va Boysun hududlarida mavjud. Ayniqsa, Angren ko‘mir havzasi energetika tarmog‘ini yoqilg‘i bilan ta‘minlashda katta ahamiyatga ega.²

Metallurgiya xomashyolari

O‘zbekiston rangli metallarga boy davlat hisoblanadi. Navoiy viloyatidagi Muruntov oltin koni dunyodagi eng yirik oltin konlaridan biri sifatida e‘tirof etiladi.³ Ushbu kon negizida Navoiy kon-metallurgiya kombinati faoliyat yuritadi.

Olmalıq kon-metallurgiya kombinati esa mis, rux va boshqa rangli metall rudalarini qayta ishlash bilan shug‘ullanadi. Metallurgiya sanoati mamlakat eksport salohiyatini oshirishda muhim o‘rin egallaydi.

Kimyo sanoati xomashyolari

Kimyo sanoati tabiiy gaz, fosforit, kaliy tuzlari va oltingugurt kabi resurslarga asoslanadi. Chirchiq, Navoiy, Farg‘ona va Qo‘qon shaharlarida yirik kimyo korxonalari faoliyat ko‘rsatadi.

Mineral o‘g‘itlar ishlab chiqarish qishloq xo‘jaligi taraqqiyotida katta ahamiyatga ega. Ayniqsa, azotli o‘g‘it ishlab chiqarishda tabiiy gaz asosiy xomashyo hisoblanadi.⁴

Qurilish materiallari xomashyolari

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Mamlakat hududida sement, marmar, granit, gips va ohaktosh kabi qurilish materiallari keng tarqalgan. Bekobod, Ohangaron, Navoiy va Jizzax sement ishlab chiqarish markazlari sifatida rivojlangan.[5]

Qurilish materiallari sanoati infratuzilma va uy-joy qurilishida muhim rol o‘ynaydi.

Qishloq xo‘jaligi xomashyolari

Paxta O‘zbekiston yengil sanoatining asosiy xomashyosi hisoblanadi. To‘qimachilik sanoati mamlakat eksportida muhim o‘rin tutadi. Shuningdek, mevasabzavot mahsulotlari oziq-ovqat sanoatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Sanoatni joylashtirish omillari

Sanoat korxonalarini joylashtirishda bir qator iqtisodiy-geografik omillar hisobga olinadi.

Xomashyo omili

Xomashyo ko‘p talab qiladigan korxonalar foydali qazilma konlariga yaqin joylashtiriladi. Bu transport xarajatlarini kamaytiradi va mahsulot tannarxini pasaytiradi.

Energetika omili

Elektr energiyasini ko‘p talab qiladigan sanoat tarmoqlari energiya manbalariga yaqin hududlarda tashkil etiladi. Masalan, metallurgiya va kimyo sanoati energetika bazalariga yaqin joylashgan.

Transport omili

Temir yo‘l, avtomobil yo‘llari va logistika tizimi rivojlangan hududlarda sanoat korxonalarini joylashtirish qulay hisoblanadi.

Mehnat resurslari omili

Yirik shaharlarda malakali ishchi kuchi mavjudligi sanoatning rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Iste'mol omili

Aholi zich yashaydigan hududlarda oziq-ovqat va yengil sanoat korxonalari ko'proq joylashtiriladi.

O'zbekiston sanoatining hududiy joylashuvi

O'zbekiston sanoati hududlar bo'yicha notekis joylashgan.

Toshkent viloyati mashinasozlik, energetika va kimyo sanoatining yirik markazi hisoblanadi.

Navoiy viloyatida kon-metallurgiya sanoati rivojlangan.

Farg'ona vodiysi neftni qayta ishlash va to'qimachilik sanoatiga ixtisoslashgan.

Buxoro va Qashqadaryo viloyatlarida gaz-neft sanoati rivojlangan.

Olmalik va Bekobod metallurgiya markazlari sifatida muhim ahamiyatga ega.

Hududiy joylashuv tabiiy resurslar, transport tarmoqlari va mehnat resurslari bilan chambarchas bog'liqdir.

Ishlab chiqarish jarayonini tashkil etishning iqtisodiy ahamiyati

Ishlab chiqarish jarayonini to'g'ri tashkil etish korxonaning iqtisodiy samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Resurslardan oqilona foydalanish, ishlab chiqarish quvvatlarini samarali boshqarish va mehnat unumdorligini oshirish orqali korxonalar yuqori natijalarga erishadi.

Korxonalarda ishlab chiqarish jarayonini tashkil etish orqali:

mahsulot tannarxi kamayadi;

ishlab chiqarish hajmi ortadi;

mahsulot sifati yaxshilanadi;

raqobatbardoshlik oshadi;

foyda miqdori ko'payadi.

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Shuningdek, ishlab chiqarishni ilmiy asosda boshqarish korxonaning bozordagi mavqeini mustahkamlaydi.

Ishlab chiqarishda rejalashtirishning o‘rni

Rejalashtirish boshqaruvning asosiy funksiyalaridan biri bo‘lib, ishlab chiqarishning istiqboldagi yo‘nalishlarini belgilab beradi. Korxonada ishlab chiqarish rejalarini tuzish mahsulot hajmini aniqlash, xomashyo ta‘minotini tashkil etish va mehnat resurslaridan foydalanishni tartibga solishga yordam beradi.

Qisqa muddatli va uzoq muddatli rejalashtirish ishlab chiqarish barqarorligini ta‘minlaydi. Ayniqsa, bozor iqtisodiyoti sharoitida talab va taklifni hisobga olgan holda ishlab chiqarishni tashkil etish katta ahamiyatga ega.

Ishlab chiqarishda sifat nazorati

Mahsulot sifati korxonada faoliyatining asosiy ko‘rsatkichlaridan biri hisoblanadi. Sifat nazorati ishlab chiqarilgan mahsulotning davlat standartlari va texnik talablarga mosligini tekshiradi.[2]

Sifat nazoratining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- mahsulotdagi nuqsonlarni aniqlash;
- standartlarga moslikni ta‘minlash;
- iste‘molchilar talabini qondirish;
- mahsulot raqobatbardoshligini oshirish.

Korxonalarda laboratoriya va texnik nazorat bo‘limlari mahsulot sifatini doimiy ravishda nazorat qilib boradi.

Ishlab chiqarishda innovatsion texnologiyalarning ahamiyati

Innovatsion texnologiyalar ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Zamonaviy uskunalar va avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanish ishlab chiqarish jarayonini tezlashtiradi hamda inson mehnatini yengillashtiradi.

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Raqamli texnologiyalar yordamida:
ishlab chiqarish xarajatlari kamayadi;
mahsulot sifati yaxshilanadi;
vaqt tejaladi;
boshqaruv tizimi takomillashadi.[3]

Bugungi kunda sun’iy intellekt va robototexnika elementlaridan foydalanish ham ishlab chiqarish jarayonida keng qo‘llanilmoqda.

Ishlab chiqarish va ekologiya

Sanoat korxonalarining faoliyati ekologik muhitga ham ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli ishlab chiqarishni tashkil etishda ekologik xavfsizlik talablariga rioya qilish muhim hisoblanadi.

Atrof-muhitni muhofaza qilish maqsadida:

chiqindilarni qayta ishlash;

energiya tejoychi texnologiyalarni qo‘llash;

ekologik toza uskunalardan foydalanish;

havoga chiqariladigan zararli gazlarni kamaytirish kabi choralar amalga oshiriladi.

Ekologik talablarning bajarilishi korxonaning ijtimoiy mas’uliyatini oshiradi.

Xulosa

O‘zbekiston boy tabiiy resurslarga ega bo‘lib, ular sanoat taraqqiyotining muhim asosini tashkil etadi. Yoqilg‘i-energetika resurslari, metallurgiya xomashyolari, kimyo va qishloq xo‘jaligi mahsulotlari mamlakat sanoatini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Sanoat korxonalarini to‘g‘ri joylashtirish iqtisodiy samaradorlikni oshirish, hududlar rivojlanishini ta’minlash va yangi ish o‘rinlari yaratishda katta rol o‘ynaydi.

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Kelajakda zamonaviy texnologiyalarni joriy qilish va xomashyoni chuqur qayta ishlash orqali sanoat salohiyatini yanada oshirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Soliyev A. Iqtisodiy geografiya asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019.
2. Axmedov Q. O‘zbekiston iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi. – Toshkent, 2020.
3. O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi ma’lumotlari.
4. Baratov P. Tabiiy geografiya va tabiiy resurslar. – Toshkent, 2018.
5. O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi. – Toshkent, 2017.
6. Karimov I.A. O‘zbekiston iqtisodiy taraqqiyot yo‘lida. – Toshkent, 2016.